

PAŽYMA

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS GERIAMOJO VANDENS ĮSTATYMO NR. IX-433
PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO
(TOLIAU – ĮSTATYMO PROJEKTAS)
(TAP NR. 22-1583(2); (TAIS NR. 22-10292(3))**

2022-10-17 Nr. NV-2975

Vilnius

1. Projektų rengėja – Sveikatos apsaugos ministerija.

2. Projektų tikslai:

- Perkelti 2020 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2020/2184 dėl žmoniems vartoti skirto vandens kokybės (toliau – Direktyva (ES) 2020/2184) nuostatos į nacionalinę teisę (Direktyvos (ES) 2020/2184 nuostatos turi būti perkeltos iki 2023 m. sausio 12 d.);
- Siekiama atnaujinti geriamojo vandens saugos užtikrinimo bendruosius reikalavimus ir su juo susijusias valstybės institucijų, geriamojo vandens tiekėjų funkcijas.

3. Dabartinė situacija:

- Įstatymas Nr. IX-433 nustato į rinką tiekiamo, maisto įmonėse ir individualiai asmeniniame namų ūkyje naudojamo geriamojo vandens saugos ir kokybės užtikrinimo sąlygas įgyvendinant Lietuvos Respublikos gyventojų teisę vartoti sveiką ir švarų geriamąjį vandenį bei gauti informaciją apie jo saugą ir kokybę;
- Įstatymas Nr. IX-433 reglamentuoja pagrindines valstybės, savivaldybės institucijų, vandens tiekėjų ir vandens vartotojų funkcijas ir santykius, susijusius su geriamojo vandens gavyba, tiekimu, naudojimu, individualiu apsirūpinimu juo bei geriamojo vandens saugos ir kokybės kontrole;
- Įstatyme Nr. IX-433 nustatyti fizinių ir juridinių asmenų aprūpinimo geriamuoju vandeniu bendrieji principai, savivaldybių institucijų funkcijos aprūpinant gyventojus geriamuoju vandeniu;
- Įstatymo Nr. IX-433 2 straipsnio 7 dalyje pateikta „geriamojo vandens vartotojo“ sąvoka, 14 dalyje pateikta „geriamojo vandens tiekėjo“ sąvoka, 15 dalyje – „geriamojo vandens tiekimo sąvoka“, 16 dalyje apibrėžta, kas yra individualus apsirūpinimas geriamuoju vandeniu, 25 dalyje nurodyta, kas yra geriamojo vandens viešasis tiekimas. Pastarosios sąvokos apibrėžtos ir Įstatymo Nr. X-764 3 straipsnyje – 8, 9, 15, 32, 34 dalyse, tačiau šių sąvokų turinys skiriasi (pvz., pagal Įstatymą Nr. X-764 geriamojo vandens tiekėju gali būti tik juridinis asmuo, o pagal Įstatymą Nr. IX-433 – ir fizinis, ir juridinis asmuo; pagal Įstatymą Nr. X-764 – vandens tiekėjas turi turėti licenciją vandeniui tiekti, o Įstatymas Nr. X-764 tokio reikalavimo nenustato; iš esmės skiriasi ir individualaus apsirūpinimo geriamuoju vandeniu ir geriamojo vandens viešo tiekimo sąvokos). Toks teisinis reglamentavimas, kai iš esmės tą pačią sritį reglamentuojančiuose teisės aktuose vartojamos tokios pat sąvokos, tačiau jų apibrėžtys (turinys) yra skirtingos, sukuria prielaidas netinkamam teisės aktų taikymui praktikoje.
- Valstybinė geriamojo vandens kontrolė atliekama vadovaujantis teisės aktais be išankstinio įspėjimo reguliariai pagal iš anksto sudarytas programas, taip pat įtarus, kad gali būti pažeisti šio įstatymo ir kitų teisės aktų reikalavimai, o naudojami metodai turi būti tinkami kontrolės tikslui. Į valstybinę geriamojo vandens kontrolę įeina visi geriamojo vandens saugos ir kokybės užtikrinimo etapai (nuo vandens viešajam tiekimui ir individualiam apsirūpinimui skirtų geriamojo vandens vandenviečių saugos tikrinimo iki geriamojo vandens naudojimo gyvenamuosiuose, viešuose pastatuose vietų, taip pat fasuoto geriamojo vandens tiekimas rinkai);
- Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba turi užtikrinti individualiai naudojamo geriamojo vandens saugos ir kokybės kontrolę ir kitas teisės aktuose nustatytas higienos priemonės, įskaitant individualiai apsirūpinančių geriamuoju vandeniu gyventojų informavimą, jeigu per geriamąjį vandenį plinta ar gali plisti užkrečiamosios ligos arba jeigu atsiranda geriamojo vandens cheminio užteršimo pavojus;

- Įstatymo Nr. IX-433 11 straipsnyje nustatyti bendrieji geriamojo vandens programinės priežiūros reikalavimai, o minėto straipsnio 3 dalyje nurodoma, kad geriamojo vandens programinė priežiūra atliekama Vyriausybės nustatyta tvarka (Vyriausybės 2002-09-03 nutarimas Nr. 1388);
- Didesnę Direktyvos 98/83/EB nuostatų dalį geriamojo vandens saugos reguliavimo srityje įgyvendina Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. liepos 23 d. įsakymu Nr. V-455 „Dėl Lietuvos higienos normos HN 24:2003 „Geriamojo vandens saugos ir kokybės reikalavimai“ patvirtinta Lietuvos higienos norma HN 24:2017 „Geriamojo vandens saugos ir kokybės reikalavimai“ (toliau – Higienos norma HN 24:2017). Higienos normos VI skyriuje nustatyti detalūs geriamojo vandens programinės priežiūros reikalavimai, registruojami rodikliai, mėginių ėmimo normos, sąlygos ir kt;
- Geriamojo vandens saugai įtakos turi visi gaminiai, besiliečiantys su geriamuoju vandeniu, įskaitant gaminius, skirtus geriamajam vandeniui ruošti. Šiuo metu Įstatymo Nr. IX-433 8 straipsnio 5 dalis nustato, kad Lietuvos Respublikoje galima naudoti tik nekeliančias pavojaus žmonių sveikatai vandens ruošimo priemones, įregistruotas teisės aktų nustatyta tvarka;
- Vadovaudamasi Įstatymo Nr. IX-433 12 straipsniu ir Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos nuostatais, Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba vykdo valstybinę geriamojo vandens kontrolę ir geriamojo vandens vandenviečių tikrinimą, techninių geriamojo vandens ruošimo priemonių ir susiliečiančių su geriamuoju vandeniu medžiagų saugaus naudojimo tikrinimą ir geriamojo vandens tiekimo įrenginių tikrinimą.

4. Projekto esmė:

- Siekiant užtikrinti nuoseklesnį reglamentavimą, Įstatymo projektas papildomas naujomis sąvokomis;

Įgyvendinant Direktyvos (ES) 2020/2184 14 straipsnio nuostatas, Įstatymo projekte:

- nustatyti veiksmai, kurių turi imtis geriamojo vandens tiekėjai ir valstybės institucijos, kai geriamasis vanduo neatitinka teisės aktų reikalavimų ir kelia pavojų žmonių sveikatai;
- atsisakoma nuostatos, kad geriamojo vandens programinė priežiūra (stebėsena) atliekama Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka (dalis 2002-09-03 Vyriausybės nutarimo Nr. 1388 nuostatų perkelta į Įstatymo projektą, o kitos šio nutarimo nuostatos bus nustatytos Lietuvos higienos normos HN 24:2017 „Geriamojo vandens saugos ir kokybės reikalavimai“ patvirtinimo“ pakeitimo įsakyme);
- aiškiau išdėstytos savivaldybių vykdomųjų institucijų, Nacionalinio visuomenės sveikatos centro, Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos pareigos ir funkcijos, susijusios su leidimų taikyti išlygas išdavimu ir priežiūra;
- nustatyti reikalavimai medžiagoms, kurias numatoma naudoti naujuose arba, jei atliekami remonto ar rekonstrukcijos darbai, esamuose geriamojo vandens gavybos, ruošimo, laikymo ar paskirstymo įrenginiuose ir kurios liečiasi su geriamuoju vandeniu, įgyvendinant Direktyvos (ES) 2020/2184 nustatytus minimaliuosius higienos reikalavimus, taikomus medžiagoms ir gaminiams, kurie liečiasi su geriamuoju vandeniu;
- nustatyta, kokius pagrindinius reikalavimus turi atitikti Lietuvos Respublikos rinkai tiekiami ir naudojami geriamojo vandens ruošimo gaminiai (Direktyvoje (ES) 2020/2184 nustatyti minimalieji reikalavimai, taikomi vandens ruošimo cheminėms medžiagoms ir filtravimo priemonėms (toliau – geriamojo vandens ruošimo gaminiai), kurios liečiasi su geriamuoju vandeniu);
- nustatyti reikalavimai asmenims, Lietuvos Respublikos rinkai tiekiantiems ar naudojantiems geriamojo vandens ruošimo gaminius. Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba įpareigota prižiūrėti, ar rinkai tiekiami Įstatymo projekto 7 straipsnio 2 ir 3 dalyse nurodyti gaminiai, skirti liestis su geriamuoju vandeniu, išskyrus biocidinius produktus, atitinka ne maisto produktų saugą, kokybę, ženklinimą nustatančių teisės aktų reikalavimus;
- Įstatymo 7 straipsnio 3 dalyje numatytų gaminių vertinimui papildomai turės būti naudojami aplinkos ministro kartu su sveikatos apsaugos ministru patvirtinti reikalavimai, skirti geriamojo vandens ruošimo cheminių medžiagų grynumui ir filtravimo gaminių kokybei užtikrinti;
- Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos vertinimu, Įstatymo 7 straipsnio 6 dalies įgyvendinimui turės būti numatytas finansavimas bandymams laboratorijose atlikti. Lėšų poreikis

bus nustatomas vėlesniame etape, kai Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba planuos savo veiklą pagal priimtus teisės aktus;

- Siekiant išvengti apsinuodijimų nitritais ir nitratais, vartojant šachtinių šulinių vandenį nėsčiosioms ir kūdikiams iki 6 mėn. amžiaus, Nacionaliniam visuomenės sveikatos centrui nustatyta pareiga atlikti nėsčiųjų ar kūdikių iki 6 mėnesių amžiaus maistui individualiai išgaunamo ir naudojamo geriamojo vandens iš šachtinių šulinių ar iš požeminio vandens gręžinių nitritų ir nitratų kiekių tyrimus;
- Atsižvelgiant į teisės aktams taikomus aiškumo ir sistemiškumo principus, Įstatymo projekte atsisakoma nuostatų, kurios jau yra kituose teisės aktuose.

5. Derinimas:

- Įstatymo projektas 2022 m. spalio 4 d. aptartas ministerijų atstovų tarpinstituciniame pasitarime ir gražintas patikslinti, atsižvelgiant į pasitarime Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos pateiktą pastabą ir Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės 2022 m. rugsėjo 26 d. išvadoje Nr. NV-2758 pateiktas pastabas ir pasiūlymus;
- 2022 m. spalio 13 d. Vyriausybei pateiktas patikslintas pagal gautas pastabas Įstatymo proejktas.

6. Atitikimas Vyriausybės programos nuostatoms – tiesiogiai neįgyvendina.

Įstatymo projektą numatyta svarstyti Seimo rudens sesijoje (lapkričio mėn.).

7. Dalykinio vertinimo išvada – siūlytina Įstatymo projektą svarstyti tarpinstituciniame pasitarime (II dalyje).

Ekonomikos politikos grupės vyresnioji patarėja

Jurgita Gaižiūnienė

Jurgita Gaižiūnienė, tel. +37052098780; +37066842074, el. p.
jurgita.gaiziuniene@lr.lt